

פתרון הבחינה תנ"ך

קפיץ תשע"ח, 2018, שאלון: 1382

מוגש ע"י צוות המורים של "יואל גבע"

הערות:

- התשובות המוצגות כאן הן בגדר הצעה לפתרון השאלון.
- תיתכנה תשובות נוספות שאינן מוזכרות כאן לחלק מהשאלות.

פרק ראשון - המנהיגות של משה ודוד (48 נקודות)

הנבחים נדרשו לענות על שלוש מהשאלות 1-4 (לכל שאלה - 16 נקודות):

- המילה בפסוק 11 שפרשנותה של ליבוביץ מבוססת עליה היא: "אחיו". לדברי ליבוביץ, סבלם של בני ישראל בעבדותם היה ניראה לעין כל. יחד עם זאת, ראיתו של משה, הוראה בסבלם של בני ישראל, אינה רק ויזואלית אלא גם רגשית, מלבו - מאחר ומדובר ב"אחיו" בני עמו, הוא מזדהה עם סבלם של בני ישראל.
- המילה "וירא", החזרת בהקשה של משה, מחזקת את הפרשנות של ליבוביץ באופן הבא: משה רואה את סבלם של אחיו, בני עמו, וכן רואה מצרי, המכה עברי, מאחיו. הראייה הכפולה מבחירה עד כמה הוא שותף לכאבם ולסבלם (לכן, משה לא יכול לעמוד מנגד, ויוצא לעזרתו של העברי).

סעיף ב'

- לפי אבן עזרא, המשותף לשני המקרים שהוא מציין בפירושו הוא: בשניהם פעל משה לנוכח אי צדק ופגיעה בחלשים. בשני המקרים הוא פעל נגד התנהגות לא מוסרית ובשם הצדק.
- ההתנהגות של משה בכל אחד מן המקרים, מתאימה או לא מתאימה למנהיג (תתקבל כל תשובה מנומקת ומבוססת של "כן" או "לא") לדוגמה: בע

במקרה של הצלת בנות מדיין, התנהגותו של משה מתאימה להתנהגות של מנהיג. משה הציל את בנות מדיין. החלשות מיד הרועים, שנהגו כלפיהן באכזריות ובחוסר צדק. התנהגותו זו של משה היא בגדר מעשה מופת, שעל אנשים לחקור או ללמוד ממנו.

במקרה של הרג המצר: התנהגותו של משה אינה מתאימה להתנהגות של מנהיג, שכן אין ליטול חיים ללא עשיית משפט. כמו כן, התנהגות זו של משה עלולה לגרום לאחרים לנהוג כמותו, ולהרוג ללא משפט. **א**: התנהגותו של משה מתאימה להתנהגות של מנהיג כיוון שהמצרי רודה בעברי החלש ממנו, ופוגע בו על לא עוול בכפו. מקרה כה קיצוני של אי צדק גורר תגובה קיצונית.

שאלה 2 **סעיף א**

על פי פסוק 2, מרים ואהרן באים בטענה כלפי משה לפיה: משה טוען שה' מדבר רק עימו, והוא גס איתם ה' מדבר (כלומר גם הם נביאים). טענה זו נועדה לפגוע במעמדו של משה כמנהיגו הבלעד של העם, שכן אם אלוהים מדבר גם עימם, הרי שגם הם לוקחים חלק במנהיגות **א**: טענה זו נועדה לפגוע במעמדו של משה כמתווך היחיד בין ה' לעם ישראל, שכן אם אלוהים מדבר גם עימם, הרי שגם הם יכולים למסור את דבר ה' לעם.

סעיף ב

דברי ה' מבליטים את ייחודו של משה באופן הבא: בעוד שלשאר הנביאים ה' מתגלה בחלום, בחזיון ובחידות: "אם יהיה נביאכם ה' במראה אליו אתו ע בחלום אדבר בו", למשה ה' מתגלה באופן ישיר. משה מתואר כעבד הנאמן ביותר, ולכן ה' לא מסתיר ממנו דבר: "לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא". כמו כן, ה' אומר שהוא מדבר עם משה ישירות, ולא באמצעות חזיונות או בחידות: "פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידת ותמנת ה' ביטי".

שאלה 3 **סעיף א**

(1) לפי דבריה של ג' ויוון, ניתן לראות כי מעשיו ודבריו של דוד בפרק מעידים עליו כי הוא "אדם אשר הקודים המוסריים הם נר לרגליו" (על הנבחן לציין שני הוכחות) - "ויקם דוד ויכרת את כנף המעיל אשר לשאול" - למרות הפצרות אנשיו, דוד אינו מסכים לפגוע בשאול, ומסתפק רק בכריתת כנף מעילו של המלך. פגיעה במלך אינה מוסרית.

- "ויאמר לאנשיו חלילה לי מה' אם אעשה את הדבר הזה לאדוני למשח ה'..." - דוד אומר לאנשיו, כי הוא לא יכול לפגוע בשאול, כי שאול הוא מלך, בחיר ה', ולכן פגיעה בתהיה דבר לא מוסרי.

- "ולא נתנם לקום אל שאול" - דוד לא מאפשר לאנשיו לפגוע בשאול, בגלל שפגיעה בשאול חמלק היא מעשה לא מוסרי.

(2) מדבר דוד לשאול, ניתן לטעון כי דוד "פועל משיקולי כדאיות" (על הנבחר לציין שחז"ל דוגמאות):

- "ואשר נתנך ה' היום בידי במערה ואמה להרגך ותחס עליך: כי משיח ה' הוא" - דוד אומר לשאול, כי ה' נתן לו את האופציה לפגוע בו, והוא (דוד) בחר שלא לעשות זאת. דוד מנמק את בחירתו לא לפגוע בשאול, כיוון ששאול הוא מלך, משיח ה'. יתכן ודוד חושב על עתידו כמלך, לא רוצה לקבוע תקדים בו מותר להתנקש במלך אז: דוד אינו רוצה להיתפס כמורד.

- "כי בכרתי את כנף מעילך ולא הרגתיך" - דוד מדגיש בפני שאול שאין הוא מתכוון לפגוע במלך (ועובדה היא שיכול היה), על מנת לגרום לשאול להפסיק לרדוף אחריו, ולרצות במותו. אז שימוש בכינויים מכבדים לשאול, ומבזים לדוד, על מנת להשיג את אותה התועלת.

- "ישפטו ה' ביני ובינך ונקמי ה' ממך..." - דוד אומר לשאול, כי הוא לא פוגע בו ולא נוקם בו - התפקיד הזה שמור לה' (שינקום את נקמת דוד). אם וכאשר ה' ינקום בשאול (ולא יהיה זה דוד) - צדקתו של דוד תוכח לעיני כל.

וכן מתקבלה תשובה נוספת לדוד: "אז" - דוד מנסה להראות כי הוא לא פוגע בו ולא נוקם בו - התפקיד הזה שמור לה' (שינקום את נקמת דוד). אם וכאשר ה' ינקום בשאול (ולא יהיה זה דוד) - צדקתו של דוד תוכח לעיני כל.

על פי דברי שאול, ניתן לראות כי דוד הוא אדם מוסרי. שאול אומר לדוד: "צדק אתה ממני כי אתה גמלתני הטובה ואני גמלתיך הרעה", ובכך קובע שדוד פועל בדרך מוסרית, אשר שאול עצמו לא פעל בה. אז: דוד מוסרי בדבריו, שאול מגדיר את דוד כאדם מוסרי, באופן נחסי לכל שאר בני האדם: "וכי ימצא אש את אויבו ושלחו בדרך טובה". שאול מדגיש שאנשים לרוב לא משחררים את האויבים שלהם, והנה דוד שחרר את אויבו, כי הוא מוסרי. אז: על פי דברי שאול, ניתן לראות כי דוד הוא אדם הפועל על פי שיקולי כדאיות. שאול אומר לדוד: "ועתה הנה ידעתי כי מלך תמלוך וקמה בידך ממלכת ישראל", ובכך רומז לדוד, שהוא (שאול) יודע שכל פעולותיו המוסריות של דוד, כביכול, נובעות מהמחשבה על העתיד לבוא, על התקופה בה דוד עצמו יהיה מלך.

שאלה 4: "ועתה הנה ידעתי כי מלך תמלוך וקמה בידך ממלכת ישראל", ובכך רומז לדוד, שהוא (שאול) יודע שכל פעולותיו המוסריות של דוד, נובעות מהמחשבה על העתיד לבוא, על התקופה בה דוד עצמו יהיה מלך.

סעיף א: "ועתה הנה ידעתי כי מלך תמלוך וקמה בידך ממלכת ישראל", ובכך רומז לדוד, שהוא (שאול) יודע שכל פעולותיו המוסריות של דוד, נובעות מהמחשבה על העתיד לבוא, על התקופה בה דוד עצמו יהיה מלך.

(1) האיות המלמדות על הצלחת המרד של אבשלום בדוד (על הנבחר לציין אחת):

- "והיה הקשר אמצ' והעם הולך רוב את אבשלום" בפסוק זה מציין הסופר את העובדה שהמרד של אבשלום בדוד מצליח, כיוון שכמות התומכים באבשלום חולכת וגדלה.

"ויאמר דוד קומו ונברחה כי לא היה לנו פליטה מפני אבשלום..." העובדה שדוד בורח מירושלים, מצהיר שאבשלום יחרוג את דוד וכל אנשיו, אם ישארו בירושלים, מלמדת על הצלחת המרד של אבשלום.

- "שוב ושב עם המלך" - דוד אומר לאיתי הגיתי להישאר בירושלים עם המלך, כלומר עם אבשלום. כינוי זה של אבשלום, מעיד על כך שדוד רואה את אבשלום כמלך במקומו - ומכאן שהמרד של אבשלום בדוד הצליח.

הראיות המלמדות שלא כל נתיני הממלכה הלכו אחרי אבשלום (על הנובחן לציין שתיים

בטענה שההיריון שלה הוא מהאיש אשר שסימני זיהוי אלה שייכים לו: "היא מוצאת והיא שלחה
אל חמה לאמר לאיש אשר אלה לו אנכי הרה, הכר נא למי החתמת והפתילים והמטה האלה"
נהודה מזה את סימני הזיהוי שלו, ומודה שאכן ההיריון הוא ממנו: "ויכר הנהוה ויאמר צדקה
ממני..." וכך תמר מצילה את עצמה ממוות.

סעיף ב'

על הנבחן לציין שלוש דוגמאות מהשיר הבאות לידי ביטוי בבראשית ל"ח:
- בשיר נאמר: "על ששלחת ידך ולקחת את השייד לך" – על פי השיר, תמר נקטה יוזמה
ולקחה את שמגיע לה, כלומר את הייבום, זאת בניגוד לתפיסה המקובלת בחברה
הפטריארכלית, לפיה האישה נתונה למרות הגבר, וצריכה לעשות כדברו, גם בסיפור
מבראשית, תמר נוקטת יוזמה ולוקחת את הייבום המגיע לה, כאשר מתחפשת
לזונה וגורמת ליהודה לשכב עימה ולהכניס אותה להריון.
- "יוזמה אינה עסק נשים... עסקה מפוקפקת על אם הדרך... הוא אמר לך שבי בשקט...
ואת ידעת" א: "על שהלכת ונבלת בבית הוריד עד שהבנת, צו השעה: לזנום!" – על פי
השיר, למרות שיהודה אמר לתמר לשבת בבית אביה מבלי לעשות דבר, תמר נוקטת יוזמה
ויוצאת לבצע עסקה מפוקפקת בצד הדרך. זאת בניגוד לתפיסה המקובלת בחברה
הפטריארכלית, לפיה האישה נתונה למרות הגבר, וצריכה לעשות כדברו ללא ויכוח. גם
בסיפור מבראשית, תמר נשלחת לשבת בבית הוריה עד ששלה יגדל, אך כאשר היא רואה
ששלה גדל, ויהודה לא השיא אותה לו, היא נוקטת יוזמה ויוצאת לבצע עסקה מפוקפקת:
"היא מתחפשת לזונה ועומדת לצד הדרך, על מנת שיהודה יחשוב שהיא זונה וישכב עימה".
- "הם יקראו לך מכשפה, יצוו "ותישרף",... הסוד שלך: לא תחכי לאביר". – על פי השיר,
כאשר תמר מוצאת להישרף, היא אינה מקבלת את הדין, ואינה מחכה לאביר שיציל
אותה, אלא פועלת למען הצלת חייה שלה. זאת בניגוד לתפיסה המקובלת בחברה
הפטריארכלית, לפיה האישה נתונה למרות הגבר, ואינה יכולה להתנגד לפסיקתו. גם
בסיפור מבראשית, כאשר תמר מובלת למוקד, אין היא מחכה שהצלתה תגיע ממקור
אחר, אלא היא זו שפועלת למען הצלתה שלה. תמר שולחת להודה את סימני הזיהוי שלו,
מתוך ידיעה שזה מה שיציל אותה ממוות.

- "יזהוהו שאל: "כמה?" ואת ענית. הו כן, היטיב לענות מבית ממנו את המחיר המלא" – על פי
השיר, תמר הביעה תעוזה בכך שניהלה עם יהודה משא ומתן על התשלום עבור שירותיה,
והגדילה לעשות במחיר שגבתה ממנו. זאת בניגוד לתפיסה המקובלת בחברה
הפטריארכלית, לפיה האישה נתונה למרות הגבר, ואינה נמצאת בעמדה בה היא יכולה
להתמקח. גם בסיפור מבראשית, תמר מנהלת משא ומתן עם יהודה על התשלום עבור
שירותיה, והיא מכתובה את אופי העירבון שייתן לה עד לתשלום – סימני הזיהוי שלו.
בכך, מצליחה תמר לגבות מיהודה את המחיר המלא, כלומר זיהויו כאבי ילדיה.

לא מתפשרים.

[illegible]

ולכן, היא פונה אל אלישע ונשבעת שלא תניח לו עד שיבוא איתך אל בנה: "ויאמר לגיחזי

חגר מתננך רקח משענתי בידך ולך... ותאמר אם הנער חי ה' וחי נפשך אם אעזב!"

[illegible]

(2) לעומת אלישע, האישה השומנית דווקא מפינה רגישות לצרכיו (על הנבחן להביא דוגמה אחת)

מחזוריות (cycles) – מחזוריות היא תכונה של מערכת דינמית, המבטאת את חזרתה למצב זה או אחר, לאחר זמן מסוים. מחזוריות יכולה להתבטא בצורה של מחזוריות מלאה, שבה המערכת חוזרת למצב זה או אחר, או בצורה של מחזוריות חלקית, שבה המערכת חוזרת למצב זה או אחר, אך לא בהכרח למצב זה או אחר.

- בכל פעם שאלישע היה מגיע לשונם, השונמית הייתה מפצירה בו לאכול בביתה: "ותחזק בו".

[illegible]

חדר בעליית הגג של ביתה, מתוך רגישות לצרכיו (שתחיה לו פינה פרטית לנוח בה בכל פעם

שהוא מבקר בעירה): "נעשה נא עלית קיר קטנה ונשים לו שם מטה ושלחן וכסא ומעורה והיה

בבוא אלינו יסור שמה

[illegible][illegible]

בר" – אלישע, על דעת עצמו, מבלי שנצטווה על ידי ה', מבטיח לשונמית שבעוד שנה ייולד לה בן.

"אלוהים לימד את אלישע בדרך הקשה את מחיר הגאווה": וישיאתו וביאתו אל אמו וגושב על

ברכייה עד הצהריים וימת"ן בן השונמית מת"ש בזה ללמד את אלישע בדרך קשה את מחיר

הגאווה - בגלל שעל דעת עצמו ומבלי לשאול את ה', הבטיח לה - בן - הברך מת

[illegible]

“זהו סיפור על איש אלוהים שחשב שכל הכוחות בידו”: “ויאמר לגיחזי חזק מתינו וקח משעתי”

בִּידָד וְלֹךְ כִּי תִמְצָא אִישׁ לֹא תִבְרַכְנוּ וְכִי יִבְרַךְ אִישׁ לֹא תִעֲנֶנּוּ וּשְׂמַת מִשְׁעֲנֹתַי עַל פְּנֵי הַנֹּעֲרָה—

ואלישע בטוח בעצמו ושולח את נערו עם מקל המשענת שלו אל בן השונמית, כשהוא מושכנע

שְׂבָאֵמִצְעוֹת מִטְהוּ בִלְבָד נִיתָן יְהִיָּה לִהְיוֹת לַחֲזוֹר אֶת הַבֵּן לְחַיִּים. ”אֱלוֹהִים לִימַד אֶת אִישׁ עַדְרָךְ

הקשה את מחיר הגאווה: "וּיִגְחָזִי עֵבֶר לִפְנֵיהֶם וַיִּשֶׁם אֶת הַמִּשְׁעָנָה עַל פְּנֵי הַנֶּעֱר וַאֲיִן קוֹל וַאֲיִן

קִשְׁבָּה וַיִּשֶׁב קִרְאָתוֹ וַיַּגִּד לְהַאֲמֵר לֹא תִחָקֵץ הָעָר – מִטְהוֹ שֶׁל אֱלֹהִים בִּידֵי גִזְחוֹן, לֹא מִשִּׁיב אֶת בֶּן

[illegible][illegible][illegible][illegible]

הזדמנויות לאסטרטגיה של פעם בחיים

האומנות בעבודה היא כמעט בלתי ניתנת למדידה על פסיכומטר.

אז התפטר עפ"י.

למידע על פסיכומטרי
ביזאל גבע ←

**הזדמנות לעתודה יש פעם בחיים.
אל תתפשר עליה.**

אז:

"זהו סיפור על איש אלוהים שחשב שכל הנוחות בידיו": "והוא יוסגר הדלת בעד שניהם ויתפלק אל ה'" – אלישע מגיע אל בן השוממית המת, ונושא תפילה לה'. הוא משוכנע שבכוח תפילתו לא יחזור הילד לחיים באופן מיידי. "אלוהים לימד את אלישע בדרך הקשה את מחיר הגאווה":

ייועל וישוב על הילד וישם פיו על פיו ועיניו על עיניו וכפיו על כפו ייועל ויגהר עליו ויזורר הנער עד שבע פעמים ויפקח הנער את עיניו – תפילת אלישע לא גורמת לחשבת הבן לחיים באופן מיידי. אלישע נאלץ לבצע פעולות רבות, עד שהנער חוזר לחיים.

פרק שלישי – עוצמה והנהגה (20 נקודות)

הנבחרים נדרשו לענות על שאלת חובה אחת

שאלה 8

סעיף א'

תרומת דברי הנער לאפיון דמותו של דוד – הנער מספר לאביגיל על כך שדוד שלח אנשים לכבל, על מנת לקבל שכר על עבודתו. הוא מדגיש בפני אביגיל, שדוד הגן על צאן נבל לאורך כל התקופה, בה שהה הצאן בשדה באופן מושלם. הנער גם מדגיש את העובדה, שדוד ואנשיו היוו חומת הגנה על דוד וצאן לאורך כל התקופה. בכך, דברי הנער תורמים להאדרת דמותו של דוד, ולהצגתו כמנהיג שדורש שכר באופן מוצדק. תרומת דברי הנער לאפיון דמותו של אביגיל – מדברי הנער ניכר כי הוא מעריך את אביגיל, ומודע לזכות שלה לבצע פעולות ומעשים. הוא מודע לחכמתה והוא יודע שאם תשמע על מה שהתרחש – היא תפעל בחכמה, על מנת לפתור את הבעיה שנוצרה.

תרומת דברי הנער לקידום העלילה – בזכות פניית הנער לאביגיל, אביגיל יוצאת לפעולה במטרה למנוע מדוד להשמיד את בית נבל (אלמלא פנה הנער לאביגיל, היא לא הייתה מודעת למתרחש ולא הייתה יוצאת לפגוש את דוד, במטרה למנוע ממנו להשמיד את בית נבל).

סעיף ב'

על הנבחן לציין שלוש דרכי פעולה, להדגיש ולהסביר: (1) תחינה ובקשה – "תיפול על הרגלי" ותדבר נא אמתך באוזניך ושמע את דברי אמתך – אביגיל נופלת להרגלי של דוד ומתחננת בפניו שיקשיב לה. אז: "ישא נא לפשע אמתך" – אביגיל מפצירה בדרך לסלוח לה על פשעה (על העובדה שלא ידעה את אנשיו). אז: "אל נא ישים אדוני את ליבו

הזדמנות לעתודה יש פעם בחיים. למידע על פסיכומטרי